

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת עקב

תשפ"ב

(שנה ו', גליון מס' 256)

שיעורי הרב אליהו בר חן
e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

**השיעור השבועי עם הרב אליהו בר חן,
מתקיים בכל יום שלישי, בבית הכנסת "כתר תורה" -
ניסנית,
ביישוב ניצן ב'**

זמן תחילת השיעור:

שעון חורף - 19:45

שעון קיץ - 20:00 (כאשר זמן צאת הכוכבים מתארך,

השיעור מתקיים מיד לאחר תפילת ערבית)

לקבלת הגליון השבועי בדוא"ל:

נא שלחו הודעה, לכתובת k.torat.david@gmail.com

תחת הכותרת "גליון שבועי"

שבת מברכין, חודש אלול:

המולד, יהיה ביום שב"ק, שעה 08:16, ו-5 חלקים

זמני כניסת ויציאת השבת:

רבינו תם:	יציאה:	כניסה:	
20:35	19:56	18:43	ירושלים:
20:32	19:58	18:58	תל אביב:
20:35	19:59	18:51	חיפה:
20:34	19:58	19:00	באר שבע:

פרשת עקב התשפ"ב

"צדקתך צדק לעולם, ותורתך אמת"

א. "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה, ושמרתם ועשיתם אתם, ושמר יהוה אלהיך לך את הברית ואת החסד - אשר נשבע לאבתך" (דברים, ז' - יב').

"כל המצוה אשר אנכי מצוה היום, תשמרון לעשות, למען תחיו, וירביתם, ובאתם וירשיתם את הארץ, אשר נשבע יהוה לאבתכם" (דברים, ח' - א').

ב. על הפסוק האמור בריש פרשתו¹, "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה, ושמרתם ועשיתם אתם, ושמר יהוה אלהיך לך את הברית ואת החסד - אשר נשבע לאבתך", דרשו רבותינו ז"ל² :

"והיה עקב תשמעון" - זה שאמר הכתוב³, 'למה אירא בימי רע, עון עקבי וסופני',

אמר דוד, ריבונו של עולם -

איני מתירא מן המצות חמורות שבתורה, מפני שהן חמורות,

אבל, מתירא אני מפני הקלות, שמא עברתי עליהם, מפני שהם קלות,

לכך נאמר, 'והיה עקב תשמעון'.

אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא, ריבונו של עולם -

'גם עבדך נזהר בהם, בשמך עקב רבי'⁴.

והנה, עקב, הוא קצה הרגל,

¹ דברים, ז' - יב'.

² ב"ילקוט שמעוני" - פרשתו, רמז תתמו', משם המדרש תנחומא.

³ תהלים, מט' - ו'.

⁴ שם, פסוק יב'.

ואותה עֶקֶב, רומסת ודורסת מבלי משים.

ולפיכך, נתיירא דוד הע"ה:

כי יש מצוות, ויש מצוות.

מצוות החמורות, חומרתן, נותנת שיזהרו בהם,

מצוות הקלות, קולתן, נותנת שיזלזלו בהם.

ברם, רצון הבורא יתברך, שלא נחשוב כלל ועיקר, מה היא מצווה קלה, ומה היא מצווה חמורה,

אלא ⁵, "הוי זהיר במצווה קלה כבחמורה",

ומחמת כך, נזהר דוד הע"ה בדבר זה, וקיימו בעצמו.

ובפסוק זה, יעויין עוד בפירושו של רש"י הקדוש:

" וְהָיָה עֶקֶב תִּשְׁמְעוּן - אם המצוות הקלות שאדם דש בעקביו, תשמעון,

יִשְׁמַר ה' - ישמור לך הבטחתו",

דהיינו:

שרצונו של הבורא יתברך, הוא, לבלתי נחשב את שכר המצוות,

וכשננהג כך, אזי, "וְשָׁמַר יְהוָה אֶלְהֵיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד - אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתָּיִךְ".

ומדברים אלו, עלינו ללמוד ג' דברים:

א. עלינו לעשות קל וחומר, מדוד הע"ה -

ומה דוד הע"ה, רגל רביעית במרכבה, נתיירא "מן המצוות הקלות",

אנו, שאיננו יודעים כלל ועיקר, מה הם מצוות קלות ומה הם מצוות חמורות, על אחת כמה וכמה.

ב. עצם הדבר, שאין אנו עושים בעצמינו את הקל וחומר הנ"ל -

⁵ אבות, פ"ב מ"א.

מלמד אותנו, שיש מצוות שאנחנו "דשים בעקביו",

דהיינו, שיש מצוות שאנו מזלזלים בהם.

ג. מביאור המילים, "דברים שאדם דש בעקביו", משמע -

"דברים שאדם רגיל בהם", ומחמת הרגילות והעסק בהם, מגיעים החשבונות של "מצוות הקלות",

ועל ידי כך, בא הזלזול באותם המצוות.

ג. במאמר הפסוק ⁶, "כָּל הַמְצָנָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם, תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת, לְמַעַן תַּחֲיוּן, וַרְבִּיתֶם, וּבָאתֶם וַיְרִשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ, אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם", שומא עלינו לעיין:

א. באומרו, "כָּל הַמְצָנָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם", התחיל הכתוב בלשון יחיד, ומאידך, באומרו, "תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת, לְמַעַן תַּחֲיוּן, וַרְבִּיתֶם, וּבָאתֶם וַיְרִשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ, אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם", סיים הכתוב בלשון רבים, והדבר צריך ביאור, מפני מה נכתב כן ⁷.

ב. מה היא כוונת הכתוב, "כָּל הַמְצָנָה" ⁸.

ג. קושיא ב', תקשה ביותר,

שכן, אחר שפתח הכתוב בריש פרשתו ⁹, "וַיְהִי עַקֵּב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמְּשֻׁפָּטִים הָאֵלֶּה, וַיִּשְׁמְרֶתֶם וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְשָׁמַר יְהוָה אֱלֹהֵיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד - אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם",

ובו הזכיר את שמירת כל המצוות.

⁶ דברים, ח' - א'.

⁷ כך הקשה בעל ה"כלי יקר" זיע"א.

⁸ כך הקשה ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, בקושייתו ה-א'.

⁹ דברים, ז' - יב'.

יש לעיין, מפני מה כפל שוב, באומרו ¹⁰, "כָּל הַמְצָנָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַנֵּף הַיּוֹם, תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת, לְמַעַן תִּחְיוּ, וַיְרַבְיֶתְכֶם, וַיְבָאֲתֶם וַיִּרְשָׁתֶם אֶת הָאָרֶץ, אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם" ¹¹.

ד. כתב רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א:

"אכן, הן האיש משה, השכיל בלבבות בני אדם,

כי רוח אחד יתעם, כקטן כגדול.

והוא, סולם להמעייט בעבודת ה', ולצאת מדרך החיים ¹².

והוא, כי בעשות האדם ממצוות ה', ב' או ג' מאשר תבואנה,

ומה גם, אם יחזיקו באחת מכל מצוות ה' בתמידות ובזריזות,

ינלד בהם הולדה רעה, להתעצל בשאר המצוות הבאים לידם ¹³.

ומה גם, אם יהיו בידם כמה וכמה מהמצוות, שְׁתַּמְלֵא נפשם בקצת מהמצוות ¹⁴.

¹⁰ דברים, ח' - א'.

¹¹ כך הקשה ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, בקושייתו ה-ב'.

¹² כוונתו של רבינו זיע"א:

שאותו דבר, אשר בכוחו להטעות את ליבות בני האדם,

הרי, שמי שיטעה בו, יכול ליפול מדרגותיו הרוחניות, ולצאת מדרך החיים.

¹³ כוונתו של רבינו זיע"א:

שכאשר יקיים האדם חלק ממצוות הבורא ית"ש, כגון ב' או ג' מצוות,

הגם, שהוא יחזיק בהם בדביקות,

אזי, בקיום אותם מצוות בודדות, יכול האדם להתעצל בשאר מצוות הבורא ית"ש.

¹⁴ כוונתו של רבינו זיע"א:

שהדברים אמורים, לא רק באדם המקפיד בקיום ב' או ג' ממצוות הבורא ית"ש,

אלא, אף במי שמקפיד בחלק גדול מן המצוות, אך לא בכלם,

שסופו, לבזות את שאר מצוות הבורא ית"ש.

ומה מאוד פְּשָׁה¹⁵ נגע זה, ובפרט בלב ההולכים בתורת ה', להבזות המצוות הקלות,

בראותם שהם לומדי תורה, ומקיימים רוב המצוות וכו'.

וזה הוא הסובב ייסורי האנשים, וימעט כבודם, ויִרְבֶּה יגונותם, ויִשְׁפַּל אדם, ויִשַׁח¹⁶ איש.

ואשר לזה בא נביא ה' בתוכחותיו¹⁷, ואמר, 'פַּל הַמְצָוָה',

יחס לכללות התורה, למצווה אחת,

וצווה על כולה, לבל יטעה בשגיון הנזכר.

ונתן טעם שאין עליו תשובה, ואמר, 'לְמַעַן תִּחְיֶינָה... וּבְאַתָּם' וגו'.

נתכוון במאמר 'תִּחְיֶינָה' -

על דרך אומרם ז"ל¹⁸, כי באדם יש רמ"ח אברים ו-שס"ה גידים,

וכנגדם בא דבר ה', לשמור שס"ה מצוות לא תעשה, ו-רמ"ח מצוות עשה.

והנה, יִשְׁעַר אדם, בְּבֵאֵל אבר או גיד אחד איזה מיחוש או מכאוב, ויצעק לבו בְּאוֹיֵב וְאֶבְוֵי מִמְּכֹאוֹבוֹ,

¹⁵ היינו:

נתרבה.

¹⁶ דהיינו:

יהרוס.

שכן, על הפסוק (משלי, טו' - כה):

"בית גאים יסח יהנה, ויצב גבול אלמנה",

כתב רבינו אברהם אבן עזרא זיע"א:

"בית גאים' - שיש להם גאווה, יסח השם ביתו, ויהרסנו".

¹⁷ דהיינו:

משה רע"ה, שבספר זה הוכיח את עם ישראל, על כל מוצאיהם.

¹⁸ "זוהר הקדוש", חלק א', דף קע' ע"ב.

האם יקבל מענה לצעקו, באמור לו הלא לך רמ"ח אברים ומהם רמ"ז שלמים, ואם חלק מ-רמ"ח יחלף, אין ראוי לקבול על זה ¹⁹ ?

וזה דמיון שמירת המצוות -

שהם מיוחדים כנגד האברים והגידים, וכשאדם עובר ומבטל אחת מהנה, יפעיל הכאב בשכנגדו באברים ובגידים ²⁰ .

וכשם שאין תשובת בריאות רמ"ז מועלת להעביר הרגש כאב האבר, תשלום רמ"ח,

כמו כן, לא ישלימו רמ"ז מצוות עשה, לחסרון האחד תשלום רמ"ח,

וכמו כן, לא ישלים שמירת שס"ד מצוות לא תעשה, לביטול אחד תשלום שס"ה ²¹ .

והוא מאמר 'פֶּלַח הַמִּצְוָה' -

פירוש, בכללותיה,

¹⁹ כוונתו של רבינו זיע"א:

בנתינת משל, לאדם הסובל כאבים בגופו, מחמת שאיבר אחד מגופו נחלה, שאי אפשר לנחמו, בכך, ששאר איבריו שלימים ומתוקנים.

²⁰ כוונתו של רבינו זיע"א:

בנתינת הנמשל, שכן, לאור דבריו של ה"זוהר הקדוש", שאיבריו וגידיו של האדם, מְכַנְּנִים כנגד מצוות עשה ומצוות לא תעשה,

אין האדם יכול להתנחם, באומרו, הלא קיימתי חלק מן המצוות,

שכן, בהעדר קיום מצווה אחת, אזי, נחלים אצלו שאר המצוות.

²¹ כוונתו של רבינו זיע"א:

לחבר בין המשל לנמשל -

שכן, כשם שאין החולה באחד מאבריו, מתנחם בכך ששאר איבריו תקינים ושלימים הם,

כך המקיים חלק מן מצוות עשה, וחלק מן מצוות לא תעשה, אינו יכול להתנחם בהם -

שהרי, אינם משלימים בכי הוא זה, את גירעון המצוות.

שלא יחסר כל שבידך לעשות²².

תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹתֵי -

פירוש, בין מצוות לא תעשה, בין מצוות עשה²³.

והטעם, "למען תחיון" -

זה תלוי בזה,

וכשאתה מחסר אחת מכל המצוות, אתה מחסר כנגדו חיות אבר אחד²⁴.

ואם תאמר, ישתנה המשל לנמשל,

שהמשל, שהוא הרגש אבר אחד, לפי שהוא מכאיב לכל אחדות הגוף,

מה שאין כן המצוות²⁵ ?

לזה בא מאמר הנביא, בלשון זה, 'כָּל הַמְצָאָה' -

²² כוונתו של רבינו זיע"א:

שכוונת הכתוב "כל המצוה", בא ללמדינו,

שצריך האדם לקיים את כלל המצוות, ולא להסתפק בחלק מהם.

²³ כוונתו של רבינו זיע"א:

שאחר שכלל הכתוב את קיום כל המצוות, באומר, "כל המצוה",

בא עוד ללמדינו, באומר "תשמרון לעשות", שקיום המצוות, כולל את מצוות עשה ומצוות לא תעשה.

²⁴ כוונתו של רבינו זיע"א:

שמאמר הכתוב, "למען תחיון", בא ללמדינו,

שכאשר מזלזל האדם בקיום מצווה אחת מן המצוות,

אזי, הוא מחסר בגופו חיות, מאותו איבר או גיד, המכונים כנגד אותה מצווה.

²⁵ כוונתו של רבינו זיע"א:

שיכול האדם לבוא ולטעון, שהמשל אינו דומה לנמשל,

שכן, במשל, כאשר כואב לאדם איבר או גיד אחד בגופו, אזי, כל גופו כואב, שכן, הגוף מקשה אחת הוא,

ומה שאין כן, בנמשל, שאינו מן הדומה הוא.

פירוש, שגם מצוות התורה, לאחת יחשבו,
הגם שרבים במניין, יסוד אחד ובנין אחד להם,
ומעתה, הם שווים ממש לדמיון הרמוז²⁶.
ואומר, 'וּרְבִיתָם' -
פירוש, שבאמצעות זה, לא יהיה להם מונע מהטובות, ויחיו וירבו.
ואומר, 'וּבְאֵתָם' -
כאן, העירם הערה גדולה,
כי מי לנו גדול במצוות ובעבודת ה', כמשה נאמן הקב"ה,
וצא ולמד, שבאחת עלתה לו ביאת הארץ, ונמנע מבא שמה, אפילו אחר מיתה.
וזה לך האות, שצריך לשמור ולעשות 'כָּל הַמִּצְוָה', בשלימות".
עוד כתב רבינו זיע"א:
"וחוץ מדרכנו, נתכוון במאמר 'תְּשִׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת', לומר -
שצריך שיהיה האדם יושב ומצפה, מתי תבוא לידו המצווה, לעשותה²⁷".

²⁶ כוונתו של רבינו זיע"א:

שמחמת שידעה התורה הקדושה, את הלך רוחם של בני האדם,
היא כְּלָלָה את כל המצוות, בכלל אחד,
וכמאמר הכתוב "כָּל הַמִּצְוָה".
להודיע ולהיוודע, שהנמשל כפי המשל הוא,
ומחמת שכולם בכלל אחד הם, כאשר יפגום האדם במצווה אחת מן המצוות,
אזי, הוא פוגם בכל המצוות כולם.

²⁷ כוונתו של רבינו זיע"א:

שכן, הלשון "שומר", פירושו "יושב ומצפה".
דהנה, על הפסוק (בראשית, לז' - יא'):
"וַיִּקְנְאוּ בוֹ אָחָיו, וְאָבְיוּ שְׂמֵר אֶת הַדָּבָר",

ה. עוד כתב רבינו זיע"א :

"עוד יתבאר, על פי דבריהם ז"ל, שאמרו²⁸, 'בני, חיי, ומזוני, לאו בזכותא תליא מלתא, אלא במזלא'²⁹, עד כאן.

ובא מאמר משה כאן להם, בדבר חידוש -

שאם ישראל יתעצמו לשמור ולעשות כל המצות בכללות, יובטחו משלשתם יחד.

והוא אומר, 'כָּל הַמְצָנָה וְגו' לְמַעַן תִּחְיֶינָה' -

הרי חיים.

'וַיְבָרְכֵם' -

הרי בנים.

'וַיְבָרְכֵם וַיְרַשְׁבְּתֵם' וְגו' -

הרי מזוני ארץ ומלואה, ובתים מלאים כל טוב וְגו'.

ומעתה, כל המתעצם בשלימות התורה והמצוות, מובטח, בבני ובחיי ומזוני.

כתב רש"י הקדוש:

"שְׁמַר אֶת הַדְּבָר - הִיא מִמַּתִּין וּמִצְפָּה, מִתִּי יְבוֹא,

וְכֵן (ישעיה, כו' - ב'), 'שְׁמַר אֲמִנִים',

וְכֵן (איוב, יד' - טז'), 'לֹא תִשְׁמַר עַל חַטָּאתֶי - לֹא תִמַּתִּין'.

²⁸ מועד קטן, כח' ע"א.

²⁹ כוונת דבריהם ז"ל:

שֶׁאִם אִשֶׁר מִקְבֵּל בָּנִים, חַיִּים, וּפְרִנְסָה, מִן הַקֶּב"ה,

אֵינֶם תְּלוּיִים בְּזִכּוּיֹתָיו, אֲלֵא, אֶךְ וְרַק בְּכּוּחַ מִזְלוֹ.

ויעוין בזה, בפירושו של הריטב"א, שכתב:

שְׁבוּדָאֵי שִׁיכּוּל מִזְלוֹ שֶׁל הָאָדָם לְהִשְׁתַּנּוֹת, עַל יְדֵי זְכוּת גְּדוּלָה,

כֹּל הַיְיעוּדִים וְהַהֲבַטְחוֹת, הַמְּפֹרְשִׁים בְּתוֹרַת הַקְּדוּשָׁה.

בְּרֵם, כּוֹנֵן הַגְּמָרָא, שֶׁאִין הַדְּבָר תְּלוּי בְּזְכוּת בְּלִבְד.

וזה לך האות -

אברהם, שהמזל היה מגיד עליו שלא יהיה לו בנים,
ולצד שהתעצם בשלימות בעבודת ה', נשתנה המזל, והיו לו בנים".

ו. ובדבריו הקדושים הללו, תירץ רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, את קושיות ב' ו-ג'³⁰ :

שכן, מה שפתח הכתוב בריש פרשתו³¹, "וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמְּשֻׁפָּטִים הָאֵלֶּה, וְשִׁמְרְתֶם וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְשָׁמַר יְהוָה אֶלְהֵיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֹסֶד - אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם",

אינו כפל לשון כלל ועיקר, ממאמר הכתוב³², "כָּל הַמְצוּהָ אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם, תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת, לְמַעַן תִּחְיֶינָה, וּבְרִיתְכֶם, וּבְאֵתְכֶם וּיְרִשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ, אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם"³³,

וזאת, מחמת שבפסוק³⁴, "כָּל הַמְצוּהָ", בא הבורא ית"ש להודיענו כמה עניינים נשגבים ונעלים :

א. שכל מצוות התורה, פְּלוּלוֹת ונקשרות בכלל אחד.

ב. שכל מצוות התורה, מְכַוְּנִים הם כנגד איבריו וגידיו של האדם,

וכשם, שכאשר חולה האדם באחד מאיבריו או גידיו, אזי, כל גופו מרגיש זאת,

כך בהעדר קיום אחד מן המצוות, נעשים כל מצוותיו של האדם פגומים, חלילה וחס.

ג. שכל מצוות התורה, מְכַוְּנִים הם כנגד איבריו וגידיו של האדם,

ובהעדר קיום אחד מן המצוות, אזי, יִחַלֶּה אותו איבר או גיד של האדם.

³⁰ שהובאו באות ג'.

³¹ דברים, ז' - יב'.

³² דברים, ח' - א'.

³³ כך הקשה ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, בקושייתו ה-ב'.

³⁴ דברים, ח' - א'.

ד. שעל ידי קיום כל המצוות, יזכה האדם לבריאות, ויתרפאו כל איבריו וגידיו.

ה. שצריך האדם, לשבת ולצפות, בכל עת, מתי יגיעו המצוות לידו ויקיימם.

ו. שעל ידי קיום כל המצוות, מובטח האדם, שיזכה בכל הטובות, שהם "בני חיי ומזוני".

ומעתה, נשכיל ונבין, את מאמרם ז"ל³⁵ :

בגודל הזהירות, של "דברים שאדם דש בעקביו",

כי בכוח זהירותם, יכול הוא לזכות בכל אותם המעלות.

ז. בעניין דין "ערבות", מצינו במדרש³⁶ :

"תני חזקיה³⁷, 'שה פזורה ישראל³⁸,

נמשלו ישראל לשה -

מה שה הזך לוקה על ראשו או באחד מאבריו, וכל אבריו מרגישים,

כך הן ישראל, אחד מהן חוטא, וכלן מרגישים.

'האיש אחד יחטא³⁹ -

תני רבי שמעון בר יוחאי, משל לבני אדם שהיו יושבין בספינה, נטל אחד מהן מקדח, והתחיל קודח תחתיו,

אמרו לו חביריו, מה אתה יושב ועושה?

³⁵ "ילקוט שמעוני" - פרשתו, רמז תתמו', משם המדרש תנחומא.

וכן הוא, בדברי רש"י הקדוש בריש פרשתו.

והובאו לעיל, באות ב'.

³⁶ ויקרא רבה, פרשה ד', ו'.

³⁷ ירמיה, נ' - יז'.

³⁸ "שה פזורה ישראל אריות הדיחו, הראשון אכלו מלך אשור, וזה האחרון עצמו נבוכדראצר מלך בבל".

³⁹ במדבר, טז' - כב'.

אָמַר לָהֶם, מָה אֶכְפֹּת לָכֶם, לֹא תַחֲתִי אֲנִי קוֹדֵחַ?
אָמְרוּ לוֹ, שֶׁהַמַּיִם עוֹלִין וּמְצִיפִין עָלֵינוּ אֶת הַסְּפִינָה".

וְסִיבַת הַדָּבָר, הִיא :

משום שעם ישראל, עָרַב עִם כָּל כָּלל יִשְׂרָאֵל, עַל כָּל דַּרְכָּיו,

וְאֵינוֹ כְּשֵׁאר אומות העולם, שכל אחד ואחד מהם, הוא יְשׁוּת בְּפָנֵי עֲצָמוֹ.

והנה, ב"חטא העגל" מצינו, שרק שלושת אלפי איש⁴⁰ - חטאו בפועל,

וכמו שהעידה התורה⁴¹, "וַיִּפֹּל מִן הָעָם ... כְּשֶׁלֶּשֶׁת אֲלָפֵי אִישׁ".

ואף על פי כן, ראינו שרצה הקב"ה לכלות את כלל ישראל,

וכנאמר שם⁴², "וַעֲתָה הַנִּיחָה לִּי, וַיִּחַר אִפִּי בָהֶם, וְאָכַלְסָם, וְאָעֲשָׂה אוֹתָךְ לְגוֹי
גְדוֹל".

וְסִיבַת הַדָּבָר, הִיא, שאע"פ שאותם שלושת אלפים, היו מן הערב רב, שפגמו
במחשבתם על ידי עבודה זרה, וזאת, במה שרצו הנהגה של הנהגת הטבע⁴³,

**מכל מקום, היות ועם ישראל, עָרַב וקשור אחד בחבירו, רצה הקב"ה לגזור ח"ו -
גזירת כליה על כלל ישראל.**

והנה, במסכת שבת⁴⁴, מצינו :

"כל שאפשר למחות באנשי ביתו, ולא מיחה, נתפס על אנשי ביתו,

באנשי עירו, נתפס על אנשי עירו,

בכל העולם, נתפס על כל העולם כולו,

אמר רב פפא, והני דבי ריש גלותא, נתפסים על כולי עלמא".

⁴⁰ יעו"ין ב"אבן עזרא", שהם היו חצי עשירית - עשירית שבמחנה.

⁴¹ שמות, לב' - כח'.

⁴² פסוק י'.

⁴³ יעו"ין רמב"ן ו"אבן עזרא".

⁴⁴ נד' ע"ב.

ובטעם הדבר, ביאר ⁴⁵ רבינו המהר"ל זיע"א:

"פירוש, כל ישראל ערבים זה בזה - בשביל שהם עם אחד, מה שלא תמצא בשום אומה, שאינם עם אחד כמו שהם ישראל, ודומים לאדם אחד, שאם יש מכה באחד מאבריו, שכולם מרגישים, בעבור שהם גוף אחד, וכן כאשר אחד מישראל עובר עבירה, מרגישים בחטא זה כל ישראל, שהם כמו אדם אחד, כי הם עם אחד. וכאשר יש בידו למחות, אז נתפס על כל הדור, שאז הוא דומה לאבר הראש ⁴⁶ - כמו הלב, ואם אין אותו האבר פועל פעולתו, והוא יוצא ממה שנברא - לתת קיום אל שאר איברים, והרי כל המכשול תלוי בו - במה שנברא אותו אבר לקיום הכל. ולפיכך, כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה, נתפס על עון אותו איש, כיון שיש בידו למחות, שכן סידר ה' יתברך, שיהיה מקיים הכל, וכאשר אינו עושה מקלקל הכל, וכמו שתמצא באדם גם כן, כי לפעמים מקבל אבר אחד קלקול, ודבר זה גורם מכה וכאב לאבר הראשי".

עוד מצינו בגדרי דין "עֲרֵבוּת", שאדם יכול להוציא את חבירו, בקיום המצוות שחייב בהם, וכמו שכתב הריטב"א ⁴⁷:

"אף על פי שהמצוות מוטלות על כל אחד, הרי כל ישראל ערבים זה לזה, וכולם כגוף אחד, וכערב, הפורע חוב חבירו" ⁴⁸.

⁴⁵ בספרו הקדוש "נתיבות עולם", חלק ב'. נתיב התוכחה, פרק ב', בד"ה "ובפרק".

⁴⁶ דהיינו:

הראשי.

⁴⁷ ראש השנה, כט' ע"א.

והנה, כתב ⁴⁹ המהרח"ו זיע"א :

"דע, כי כל ישראל, סוד גוף אחד של נשמת אדם הראשון, כנודע אצלינו ...

וכל אחד מישראל, הוא אבר פרטי,

כי זה הערבות, שאדם ערב בשביל חברו, אם יחטא.

ולכן, נוהג מורי זלה"ה - לומר פרטי הווידויים כולם, אפילו שלא היה בו ...

ולכן תקנו בלשון רבים, חטאנו וכו', ולא חטאתי, כי כל ישראל גוף אחד.

לכן, אף על פי שאין בו אותו עוון, ראוי להתודות,

כי כשעשהו חברו, כאלו עשהו עצמו ...

כי מה שחטא אחד, נחשב כאלו חטאו ביחד, מצד ערבות נשמות".

ח. בביאור הקושיא ה-א' ⁵⁰ :

מפני מה, במאמר הכתוב, "כָּל הַמְצָנָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַנֵּף הַיּוֹם", התחיל בלשון יחיד,

ומאידך, באומרו, "תְּשַׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת, לְמַעַן תַּחֲיִיו, וּרְבִיתֶם, וּבָאתֶם וּרְשַׁתֶּם אֶת

הָאָרֶץ, אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתִּיכֶם", סיים הכתוב בלשון רבים.

כתב ה"כלי יקר" זיע"א :

"לפי ש-צדיק יסוד עולם" ⁵¹,

ואפילו יחיד שעשה מצווה אחת - אשרי לו, שהכריע את עצמו ואת כל העולם

לכף זכות כו' ⁵².

⁴⁸ ובזה, ביאר את הדין, "אף על פי שאינו יצא, מוציא" -

שהאדם יכול להוציא את חברו, ידי חובת המצוות. ואף שהוא בעצמו, קיים כבר את אותה המצווה,

כיוון, שבדין "עֲרֵבוּת", נתחדש, שהחוב שמוטל על חברי, נחשב גם כן לחוב שלי.

⁴⁹ "טעמי המצוות", פרשת "קדושים", מצוות "ואהבת לרעך כמוך".

⁵⁰ שהובאה באות ג'.

⁵¹ משלי, י' - כה'.

⁵² יעויין במסכת קידושין (מ' ע"ב):

וכן יחיד שעשה תשובה, מוחלין לו ולכל העולם כולו ⁵³.

לכך, אמר, 'אֶשֶׁר אֶנְכִי מְצַנְדִּי' - ליחיד,

'תִּשְׁמְרוּן לְעִשׂוֹת, לְמַעַן תִּתְחַיֶּינּוּ' - כי שמירת היחיד, דומה כאלו רבים שמרו
המצוות, ויגיע התועלת לכולם".

ובטעם הדבר, שהיחיד המקיים את המצוות, נותן חיות לכל העולם כולו, נראה
לבאר, שהוא מדין "עֲרֵבוּת", שנתבאר לעיל:

וכמו, שאבריו וגידיהו של האדם מרגישים ומזדעזעים, כאשר איבר אחד או גיד
אחד מהם נעשים חולים ⁵⁴,

מחמת שהם גוף אחד שלם.

כך הוא בעניין המצוות -

שכן, על ידי קיום כל מצווה ומצווה נעשה תיקון לגוף, באותו איבר וגיד הַמְּכֻוֵן
כנגדו ⁵⁵.

ואם כן, מכוח דין "עֲרֵבוּת", נמצינו למדים:

שלא זו בלבד, שהאדם מתקן את גופו הפרטי,

אלא, שהוא מתקן גם את הגוף הכללי, גופו של "כלל ישראל".

ומעתה, נשכיל ונבין, את מאמרם ז"ל ⁵⁶:

"רבי אלעזר ברבי שמעון אומר, לפי שהעולם נידון אחר רובו, והיחיד נידון אחר רובו,

עשה מצווה אחת, אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות,

עבר עבירה אחת, אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה".

⁵³ יעוין במסכת יומא (פ' ע"ב):

"תניא, היה רבי מאיר אומר, גדולה תשובה, שבשביל יחיד שעשה תשובה, מוחלין לכל העולם כולו,

שנאמר (השע, יד' ה'), 'אֶרְפָּא מְשׁוּבְתָם, אֶהְבֵּם נְדָבָה, כִּי שָׁב אִפִּי מִמְּנֹי' -

'מהם', לא נאמר. אלא, 'ממנו'."

⁵⁴ וכפי שהביאנו לעיל באות ד', מדברו של ה"אור החיים" הקדוש זיע"א.

⁵⁵ וכפי שהביאנו לעיל באות ד', מדברו של ה"אור החיים" הקדוש זיע"א.

בגודל הזהירות, של "דברים שאדם דש בעקביו",

כי בכוח זהירותם, יכול הוא לזכות את הפרט והכלל כאחד.

ט. ועתה, נביא בזה לדבריו המתוקים והנפלאים ⁵⁷ של מו"ר מרנא ר' חיים ליב הלוי שמולאביץ זיע"א, וכדלהלן.

בספר "דניאל" נאמר ⁵⁸, "וּמְצַדִּיקֵי הָרַבִּים, פְּפוֹכְבִּים לְעוֹלָם וָעֶד",

והדבר צריך ביאור:

מפני מה, זוכים מצדיקי הרבים, לשכר העצום והנשגב - של "פְּפוֹכְבִּים לְעוֹלָם וָעֶד"?

והנה, נאמר בפרשת "ואתחנן" ⁵⁹, "וּמְשַׁלֵּם לְשִׁנְאָיו אֶל פְּנֵיו לְהַאֲבִידוֹ",

והיינו:

שהקדוש ברוך הוא, משלם לרשעים את שכר המצוות שעשו, בעולם הזה, קודם מיתתם.

והדבר צריך ביאור:

דהנה אמרו רבותינו ז"ל ⁶⁰, "שכר מצווה בהאי עלמא, ליכא",

דהיינו, שבכל חלל העולם הזה, אין כוח בכדי לשלם שכר מצווה אחת,

ואם כן, היאך הקדוש ברוך הוא, משלם לרשעים, את שכר המצוות שעשו, בעולם הזה?

⁵⁶ "ילקוט שמעוני" - פרשתן, רמז תתמו', משם המדרש תנחומא.

וכן הוא, בדברי רש"י הקדוש בריש פרשתן.

והובאו לעיל, באות ב'.

⁵⁷ בספרו הקדוש "שיחות מוסר", עמוד תב'.

⁵⁸ יב' - ג'.

⁵⁹ דברים, ז' - י'.

⁶⁰ קידושין, לט' ע"ב.

ובהכרח, שיש לומר בזה, יסוד נשגב ועצום עד למאוד :
והוא, ששכר המצוות שמקבל האדם, בעולם הזה, על המצוות שעשה,
נמדד, בדיוק, כפי הערך שהוא מעריך את המצווה ⁶¹.
ולפיכך :
הקדוש ברוך הוא, משלם לרשעים, את שכר המצוות שעשו בעולם הזה,
וזאת, מפני שהם לא ידעו להעריך את ערכן של המצוות,
וממילא, שכרם הוא בבחינת "זעיר אנפין".
ברם, "מצדיקי הרבים", הגורמים לזיכוי הרבים ברוחניות, אין קץ לשכרם,
שכן, לא הם פוסקים את שכר המצוות, כיוון שלא הם ה"בעלים" על אותם
המצוות,
ולכך, שכרם, הוא "כפוכבים לעולם ועד".
והנה, על הפסוק ⁶², "צְדָקְתָּךְ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרַתְךָ אֱמֶת", כתב ⁶³ אדמו"ר
יש"א ברכה זיע"א :

⁶¹ וכעין זה, כתב בספר ה"הפלאה" למסכת כתובות (פתחא זעירא, אות יג', ד"ה "אמנם"), וז"ל:
"אמנם, כבר פרשנו בחידושינו, מה שאמר במתני' [אבות, פ"ב, משנה א'], 'הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה,
שאי אתה יודע מתן שכרן של מצות, והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה',
לכאורה, נראה כסותר מה שכתב תחילה - שאי אתה יודע, ואיך יחשב במה שאינו יודע.
אך הפירוש הוא, שבאמת אין ליתן גבול לשכר המצוה,
אלא, שהוא לפי החשיבות המצוה אצל האדם, אם היא חשובה אצלו אלף זוז, שאם יזדמן לו ריוח אלף
זוז אם יבטל מן המצוה, והוא מניח הריוח ועוסק במצוה, בודאי לא נפחת שכרו מאלף זוז -
זוהי שכתוב, 'הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה', כי כפי מה שחשובה בעיניו, בודאי לא יפסיד מזה".

⁶² תהילים, קיט' - קמ"ד'.

⁶³ הוא עטרת ראשינו ותפארתנו, הגה"ק רבינו ישראל אביחצירא זיע"א.

בספרו הקדוש "אהבת ישראל", עמ' 175.

דהנה, ידועים דברי רבותינו ז"ל⁶⁴, שקיום תריג' מצוות, הינם חיוב המוטל על כל איש ואיש לקיימם,

שכן, הם מְכַוְּנִים כנגד רמ"ח אבריו ו-שס"ה גידיו של האדם,

ובקיום כל מצווה ומצווה, מתקן האדם את האיבר או הגיד שכנגדו⁶⁵.

ולפי זה, ביאר רבינו זיע"א, כדלהלן:

"צִדְקָתְךָ" - עולה בגימטריא 614,

ו-תרי"ג עם הכולל, עולה בגימטריא אף הוא 614.

"צִדְקָ לְעוֹלָם" - היינו, שבקיום כל המצוות, מצדיק האדם ומזכך את גופו להיות חטיבה אחת⁶⁶.

"וְתוֹרַתְךָ אֶמְת" - היינו, שהצדיק המאמין בבורא ית"ש, בשלימות הגמור,

זוכה לקיים את כל המצוות כולן, ואף את המצוות שאינם שייכים בו⁶⁷,

וזאת, מחמת⁶⁸ ש-"בא חבקוק, והעמידן על אחת", שנאמר⁶⁹, "וְצִדִּיק בְּאִמּוֹנָתוֹ יִחְיֶה".

והנה, לאור ביאור הנפלא⁷⁰, של של מו"ר מרנא ר' חיים ליב הלוי שמולאביץ זיע"א, בביאור הפסוק⁷¹, "וּמִצִּדִּיקֵי הַרְבִּים, כְּכּוֹכְבִּים לְעוֹלָם וָעֶד",

ולאור ביאורו של בעל ה"כלי יקר" זיע"א⁷², שבכוח דין "עֲרֵבוּת", יכול האדם לזכות בכוח מצוותיו, את ה"גוף הכללי" של כלל ישראל,

⁶⁴ "שער הגלגולים", הקדמה ח'.

⁶⁵ וכפי שכתב רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, והובאו דבריו לעיל באות ד'.

⁶⁶ וכפי שכתב רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, והובאו דבריו לעיל באות ד'.

⁶⁷ כגון: המצוות המוטלות על הכהנים והלוויים, ומצוות התלויות בארץ, וכיו"ב.

⁶⁸ מכות, כד' ע"א.

⁶⁹ חבקוק, ב' - ד'.

⁷⁰ שהובא לעיל באות ט'.

⁷¹ דניאל, יב' - ג'.

נראה לקוצר עניות דעתי, לבאר את הפסוק ⁷³, "צִדְקָתְךָ לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת", בתוספת לדברי אדמו"ר יש"א ברכה זיע"א, וכדלהלן:

"צִדְקָתְךָ" - עולה בגימטריא 614,

ו-תרי"ג עם הכולל, עולה בגימטריא אף הוא 614.

"צִדְקָה לְעוֹלָם" - היינו, שבקיום כל המצוות, מצדיק האדם ומזכך את גופו להיות חטיבה אחת ⁷⁴.

"וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת" - היינו, שהצדיק המקיים את תורתו ומצוותיו של הבורא ית"ש, בשלימות הגמור,

והוא עושה זאת, הן ל"גופו הפרטי", והן ל"גוף הכללי" של כלל ישראל,

הרי הוא בבחינת "וּמְצַדִּיקֵי הָרַבִּים", באשר הוא מזכה את אלו שְׂדֵשִׁים בְּעִקְבֵיהֶם את קיום המצוות,

ומכיוון שקיום המצוות שלו, נעשה בשלימות בבחינת "וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת", אזי, יהיה שכרו "כְּפֹכְבִים לְעוֹלָם וָעֶד".

והנה, מן המבואר במאמר זה, נמצינו למדים, את משמעות תפילתינו אל הבורא ית"ש:

"שִׁנְשֵׁמֶר חֻקֶיךָ וּמִצְוֹתֶיךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה,

וְנִזְכָּה וְנִחְיֶה וְנִירָשׁ טוֹבָה וּבְרָכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא".

וכשנקיים זאת, אזי, "חִזְקוּ וַיֵּאֱמָץ לְבַבְכֶם, כָּל הַמְּיַחֲלִים לַיהוָה". אמן.

⁷² שהובא לעיל באות ח'.

⁷³ תהילים, קיט' - קמד'.

⁷⁴ וכפי שכתב רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, והובאו דבריו לעיל באות ד'.

הלימוד, מוקדש לרפואתם השלימה, של:

הרב משה בן אסתר

הרב רפאל פנחס בן מרים רמו

רפאל מנחם בן רות רדואה

הרב יוסף בן רחל

חיים נתן צבי בן שרה

מרדכי בן רינה

מאיר בן נעמי

אפי בן קונפיטה

אליהו לוזון בן גד

~~~~~

שושנה סולטנה בת מרים

שרה בת סוליקא

דינה בת סוליקא

אסתר בת תמר

שרית בת גילה

פאני פרחה בת רחל

רות חפציבה בת פרלה

אמירה בת נעמי

לזכרון עולם בהיכל ה'

- הגה"ק רבי רפאל משה אלבאז בן רבי שמואל זיע"א
- הגה"צ רבי דוד מסעוד עובדיה בן אסתר זיע"א
- רבי אברהם איבגי בר רחמה זצ"ל
- רבי שלום איבגי בר רחמה זצ"ל
- צורי גניש ז"ל בן יולנדה תחי'
- משה חיון בר קוקה ז"ל
- דב לוסטרניק בר אביבה ז"ל
- משה מושי מקסים בן לילה תהילה ז"ל

~~~

- הצדקת מזל טוב אלבאז (לבית סודרי) בת רבקה ע"ה
- הצדקת מרים רמו עובדיה בת אסתר ע"ה
- הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה
- זוהרה פרץ (לבית כהן) בת רחל ע"ה
- מזל טוב סיגלר (לבית עובדיה) בת זוהרה ע"ה
- רחל עמוס (לבית מלכה) בת אסתרלייה ע"ה
- אליס חוה עישה לוי (לבית סיבוני) בת גרסיה ע"ה
- חנה בת ליליאן ע"ה
- חנה אילוז בת פרחא ע"ה
- איילה בת נעמי ע"ה